

РОЗДІЛ II. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Нестеренко С.С. доктор економічних наук ,
професор, директор Інституту економіки та
менеджменту Університету «Україна»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9090-3470>
Сергєєва А.В., бакалавр спеціальності
«Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»
Інститут економіки та менеджменту
Університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-33-5>

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE, MAIN DIRECTIONS OF
STABILIZATION IN THE CONDITIONS OF MARKET RELATIONS**

Анотація. У статті розглядається фінансова стійкість підприємства як основний фактор його успішного функціонування в сучасних умовах. Досліджуються основні складові фінансової стійкості, зокрема платоспроможність, ліквідність, прибутковість та фінансова незалежність. Визначено основні напрями стабілізації фінансової стійкості підприємств, серед яких оптимізація структури капіталу, підвищення ліквідності, контроль за витратами, диверсифікація джерел доходів та управління фінансовими ризиками. Okремо розглядаються стратегії стабілізації підприємств, що включають розвиток, скорочення витрат і збереження ринкової позиції. Підкреслюється важливість своєчасного реагування на зміни ринкових умов та адаптація до них для забезпечення фінансової стійкості та довгострокового розвитку підприємства. Також в роботі проаналізовано ключові фактори впливу на фінансову стійкість підприємства та визначено можливі заходи для її стабілізації в разі зростання негативного впливу того чи іншого фактора.

Ключові слова: фінансова стійкість, стабілізація, платоспроможність, ліквідність, управління ризиками.

Annotation. The article examines the financial stability of an enterprise as a key factor in its successful operation under market conditions. The main components of financial stability are analyzed, including solvency, liquidity, profitability, and financial independence. The key directions for stabilizing the financial stability of enterprises are identified, including capital structure optimization, liquidity improvement, cost control, income source diversification, and financial risk management. The article also discusses enterprise stabilization strategies, which involve development, cost reduction, and

maintaining market position. The importance of timely response to market changes and adaptation to them is emphasized to ensure financial stability and long-term enterprise development. The work also analyzes the key factors influencing the financial stability of the enterprise and identifies possible steps to stabilize it in the event of an increase in the negative impact of a particular factor.

Keywords: financial stability, stabilization, solvency, liquidity, risk management.

Постановка проблеми: Фінансова стійкість підприємства є одним із ключових аспектів його діяльності в сучасних умовах. Вона визначає здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання, забезпечувати стабільне функціонування та розвиток, а також витримувати зовнішні та внутрішні негативні впливи.

В умовах сучасного ринку фінансова стійкість є визначальним чинником конкурентоспроможності підприємства та його довгострокового успіху. Зважаючи на нестабільність економічного середовища, коливання валютного курсу, рівень інфляції, зміну державного регулювання та інші макроекономічні чинники, проблема підтримки фінансової стійкості набуває особливої актуальності.

Особливо актуальною проблема фінансової стійкості стала в умовах воєнного стану та агресії РФ проти України. Військові дії призвели до значних економічних потрясінь, руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та зниження споживчого попиту. В цих умовах підприємства зіткнулися з необхідністю швидкої адаптації до нових реалій, пошуку альтернативних джерел фінансування та оптимізації витрат. У зв'язку з цим, розгляд механізмів забезпечення фінансової стійкості підприємств є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження з питань фінансової стійкості підприємств, які висвітлені в науковій літературі, зосереджені на аналізі факторів, що впливають на її рівень, а також на розробці методичних підходів до її оцінювання. Зокрема, значну увагу приділено фінансовим показникам, таким як ліквідність, рентабельність, платоспроможність, рівень заборгованості та фінансовий важіль.

Вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили як і вітчизняні так і зарубіжні дослідники, зокрема Балахонова О.В. [1], Левкович О.В., Калашнікова Ю.М. [2], Нестеренко С.С. [3,4], Нетудихата К.Л. [5], Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. [6], Степаненко О., Канельська А. [7], Чекунов Я., Ємець Є.М. [8], Чубін Д., Коваленко О. [9], Швед В.В. [10, 11], Едвард Альтман (Edward I. Altman) [12], Роберт Хігінс (Robert C. Higgins) [13]. Дані автори у своїх працях досліджували різні аспекти фінансової стійкості, зокрема методи оцінки фінансового стану підприємств, аналіз факторів, що впливають на їх стабільність, та розробку стратегій для покращення фінансових показників у конкурентному ринковому середовищі.

Також, у дослідженнях акцентується увага на стратегічному управлінні фінансовими ресурсами підприємств, зокрема використанні антикризових заходів,

оптимізації структури капіталу та підвищенні ефективності фінансового планування. Попри значну кількість наукових праць у цій сфері, проблема залишається актуальною через динамічність ринкових умов та необхідність адаптації підприємств до нових викликів.

Метою цього дослідження є визначення основних шляхів стабілізації фінансової стійкості підприємства в умовах сьогодення. Зокрема, буде розглянуто теоретичні аспекти фінансової стійкості, здійснено аналіз основних методів її оцінювання та запропоновано ефективні підходи до її зміцнення.

Основні завдання дослідження включають визначення ключових факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств, оцінку сучасного стану фінансової стабільності вітчизняних підприємств та розробку рекомендацій щодо підвищення їх фінансової стійкості в умовах нестабільного економічного середовища.

Вклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість підприємства є однією з основних складових, що забезпечують його здатність успішно функціонувати та розвиватися в умовах ринкових відносин.

Вона відображає здатність підприємства зберігати свою платоспроможність, досягати стійких фінансових результатів, а також забезпечувати фінансову стабільність навіть в умовах економічної нестабільності та зовнішніх шоків [9].

Фінансова стійкість підприємства є важливою не лише для його безпосередніх власників і керівництва, але й для партнерів, інвесторів та всіх учасників економічної діяльності.

Фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство здатне забезпечувати фінансову рівновагу, задовольняти поточні зобов'язання та реалізовувати свої стратегічні які забезпечують його розвиток на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності на рівні допустимого ризику [1,2].

Основними складовими фінансової стійкості є:

Платоспроможність – здатність підприємства в повному обсязі та вчасно погашати свої фінансові зобов'язання у момент настання терміну їх оплати [6, с.218].

Ліквідність – здатність підприємства перетворювати свої активи на грошові кошти для виконання поточних зобов'язань [6, с.218].

Рентабельність – це співвідношення прибутку з понесеними витратами (один із основних показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власностей, який характеризує інтенсивність їх роботи) [8, с.173].

Фінансова автономія – це здатність підприємства вести фінансово-господарську діяльність без залучення зовнішніх джерел фінансування, таких як кредити чи інвестиційні вкладення.

Далі розглянемо вплив цих складових на фінансову стійкість підприємства.

Рівень платоспроможності підприємства визначає вплив співвідношення власних коштів до залучених. Їхнє співвідношення дасть змогу краще оцінити залежність підприємства від залучених зовнішніх джерел фінансування.

Залучення кредитних ресурсів або інвесторів може бути необхідним для розвитку, але надмірне використання боргових коштів може спричинити фінансові проблеми. Задля стабілізації підприємства важливо підтримувати оптимальний рівень власного капіталу і не допускати надмірної заборгованості.

Ліквідність підприємства визначається його здатністю швидко і без значних втрат перетворювати активи на грошовий капітал. Для забезпечення стабільності підприємству необхідно управляти ліквідністю так, щоб не тільки мати змогу покривати поточні зобов'язання, а й мати резерви для фінансування нових інвестицій

Підприємства, які мають високу рентабельність, можуть краще витримувати фінансові труднощі та коливання ринку. Зниження витрат, автоматизація бізнес-процесів і підвищення ефективності виробництва допомагають збільшити прибутковість і забезпечити стабільність [8, с. 172-173].

До оптимальних шляхів утримання фінансової стійкості підприємства можна впровадити на підприємстві, такі процеси як:

- Диверсифікація фінансових потоків - пошук нових ринків збуту, нових продуктів чи послуг, дозволяє підприємству зменшити залежність та концентрацію на одному джерелі доходу, що є важливим фактором для збереження фінансової стійкості в умовах економічної нестабільності.

- Впровадження систематичного моніторингу і аналізу фінансових ризиків (наприклад, валютних, кредитних, процентних коливань тощо) та оперативне вживання заходів для мінімізації їх впливу. Створення резервів, страхування і хеджування можуть бути ефективними інструментами для зниження ризиків.

- Дотримання фінансової дисципліни забезпечить своєчасне виконання зобов'язань, дозволить уникнути прострочення боргів, а також вплине на створення стабільного фінансового фону для розвитку бізнесу. Підвищення рівня дисципліни може включати регулярне ведення фінансової звітності, аудит та контроль за витратами.

- Інвестиції в новітні технології, автоматизацію виробничих процесів і дослідження та розробки продуктів можуть суттєво підвищити ефективність підприємства і забезпечити йому стійке фінансове зростання.

Для підтримки фінансової стійкості підприємство може використовувати різні стратегії, наприклад:

Стратегія розвитку яка передбачає активне залучення інвестицій, диверсифікацію продукції, вихід на нові ринки та інтеграцію нових технологій.

Стратегія скорочення витрат зосереджена на зниженні витратних статей, оптимізації виробничих процесів, а також перегляді постачальницьких і збутових контрактів для забезпечення найкращих фінансових умов.

Стратегія стабілізації включає підтримання поточної фінансової ситуації через збереження запасів, коригування бізнес-планів і фінансових прогнозів на основі поточного стану справ.

Стратегія збереження ринкової позиції полягає в активному утриманні конкурентних переваг через покращення якості продукції, інновації та адаптацію до вимог ринку.

Отже, авторами Нетудихата К.Л., Кологрива К.С. [5], Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. [6], Степаненко О., Канельська А. [7], Хігінс Р. (Robert C. Higgins) [13], виділено ключові фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, які наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Ключові фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Фактор	Вплив на фінансову стійкість	Можливі заходи для стабілізації
Структура капіталу	Порушення балансу між власними і залученими коштами, призводить до залежності між кредиторами.	Оптимізація співвідношення власного та боргового капіталу, перегляд витрат та дебіторської заборгованості.
Ліквідність	Несвоєчасне виконання поточних зобов'язань, призводить до дефіциту грошових коштів.	Спрямування сил на підвищення ліквідності, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, створення резервного фонду.
Прибутковість	Зниження рентабельності та доходів, сприяє дефіциту коштів для розвитку підприємства.	Зменшення витрат, підвищення ефективності виробництва, оптимізація цінової політики, диверсифікація продукції.
Управління фінансовими ризиками	Зростання ймовірності фінансових втрат через непередбачувані події, (зміни процентних ставок, валютні коливання, тощо).	Створення резервів для страхування ризиків, хеджування, розробка механізму управління ризиками.
Диверсифікації доходів	Залежність від одного джерела доходу, робить підприємство вразливим до коливань ринку.	Розширення асортименту продукції, вихід на нові ринки, оновлення клієнтської бази, розвиток нових напрямів діяльності.
Ефективність управління витратами	Неефективне використання ресурсів підприємства, знижує прибутковість.	Впровадження системи контролю витрат, оптимізація виробничих процесів, пошук нових постачальників.
Впровадження інновацій	Відсутність розвитку діяльності та відмова від інновацій, спричиняє деградацію та знижує конкурентоспроможність підприємства.	Інвестиції в дослідження та розробки, впровадження нових технологій та методики діяльності.
Конкуренція	Втрата рівня конкурентоспроможності призводить до зниження обсягів реалізації, та до втрати позицій на ринку.	Підвищення квіти продукції, покращення обслуговування клієнтів, активний маркетинг, розширення ринків збуту.

Таблиця сформована автором за допомогою джерела: [5; 6; 7; 13].

Дана таблиця ілюструє основні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, а також можливі заходи для її стабілізації. Важливість цих факторів особливо зростає в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Зокрема, підприємства мають приділяти увагу оптимізації структури капіталу, покращенню ліквідності та управлінню фінансовими ризиками, щоб знизити вплив кризових явищ.

Висновки. Фінансова стійкість підприємства в сучасних умовах господарювання є комплексною та багатогранною проблемою, яка включає різноманітні аспекти – від платоспроможності і ліквідності до управління ризиками та прибутковістю. Для забезпечення фінансової стабільності підприємствам важливо не лише підтримувати належний рівень власних ресурсів, але й активно працювати над оптимізацією витрат, диверсифікацією джерел доходів і поліпшенням фінансової дисципліни.

Аналіз наукових досліджень та публікацій показав, що фінансова стабільність підприємства будується на таких чинниках, як рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості та фінансової незалежності. Раціональне управління фінансовими ресурсами, контроль за витратами, диверсифікація джерел доходів та ефективне управління ризиками є основними напрямками забезпечення фінансової стійкості.

Значну увагу слід приділяти оптимізації структури капіталу, адже надмірна залежність від зовнішнього фінансування може призвести до фінансових труднощів, тоді як раціональне використання власного капіталу дозволяє підприємству зберігати автономію та стійкість до кризових явищ. Підвищення рівня ліквідності також є важливим чинником стабільності, оскільки воно дозволяє оперативно реагувати на короткострокові фінансові потреби та уникати дефіциту оборотних коштів.

Окрім того, підприємствам необхідно враховувати сучасні тенденції розвитку ринкових умов, що передбачають високий рівень конкуренції, швидку зміну технологій та непередбачувані економічні виклики. Використання інноваційних підходів до фінансового управління, цифрових технологій, автоматизації обліку та прогнозування фінансових показників сприятиме підвищенню стійкості підприємств у довгостроковій перспективі.

Перспективи досліджень у сфері фінансової стійкості підприємств пов'язані з поглибленим аналізом сучасних фінансових механізмів та розробкою нових стратегій управління ризиками.

Особливо актуальним є дослідження впливу цифрових фінансових технологій на фінансову стійкість, зокрема впровадження штучного інтелекту та блокчейн-технологій для оптимізації управлінських рішень.

Також варто зосередити увагу на аналізі макроекономічних чинників, що впливають на фінансову стабільність підприємств, зокрема інфляційних процесів, валютних ризиків та глобальних економічних змін. Окрім цього, перспективним є дослідження адаптаційних механізмів підприємств у кризових умовах, розробка ефективних антикризових стратегій та інструментів забезпечення фінансової гнучкості.

Враховуючи динамічність сучасного ринку, майбутні дослідження варто спрямувати на вивчення нових методів фінансового аналізу, прогнозування банкрутства підприємств та розробку ефективних моделей стратегічного планування фінансової стійкості.

У майбутньому можливе розширення наукових досліджень у напрямі впливу екологічних, соціальних та управлінських факторів (ESG-індикаторів) на фінансову стабільність, що є особливо важливим у сучасних умовах сталого розвитку бізнесу.

Список використаної літератури

1. Балахонова О.В. Приймак Я. Методи та принципи діагностики господарської діяльності підприємства. *Подільський науковий вісник*. № 1 (25) 2023. С.33-39. URL: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-25-5>
2. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776>
3. Нестеренко С. С. Порівняльний аспект нормативного регулювання складових власного капіталу на підприємствах різних форм власності. *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: file:///D:/Downloads/efek_2014_4_71.pdf
4. Нестеренко С.С. Структурні зміни оборотного капіталу та їх вплив на фінансовий стан підприємств харчової промисловості Чернігівського регіону. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. № 2. 2011. С. 193-205. URL: file:///D:/Downloads/znpnudps_2011_2_20.pdf
5. Нетудихата К.Л. Кологрива К.С. Фактори фінансової стійкості підприємства. *Регіональна економіка управління*. №1 (23). 2019. С.116-119 URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/825358>
6. Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф., Фінанси підприємств: навчальний посібник за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Finansy_pidpr15.pdf
7. Степаненко О., Канельська А. Фінансова стійкість підприємств в умовах воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Підприємництво та інновації*. (33). 2024. С. 123-130. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>
8. Чекунов Я. Ємець Є.М. Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління: матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції м. Полтава. 2020 рік ПУЕТ, 2021. С. 170-175. URL: <https://core.ac.uk/download/426995976.pdf>
9. Чубін Д. Коваленко О. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. *Актуальні проблеми економіки*. № 4. № 274. 2024 С. 38-44 URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/04/4.24_topic_Dmytro-Chubin-Oksana-Kovalenko-38-45.pdf
10. Швед В. В., Омельченко О. В., Мартинюк В. С. Концептуальні та методологічні підходи до визначення стійкості фінансового стану підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2024. № 1. 29 с. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.2>

11. Швед В.В., Омельченко О.В., Штифлюк В.В. Про деякі питання оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. № 68. 2022. С. 145-150.
12. Altman, Edward I. *Corporate Financial Distress and Bankruptcy: Predict and Avoid Bankruptcy*. John Wiley and Sons, 1993. DOI: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058950.pdf>
13. Higgins, R. C. *Analysis for financial management*. McGraw-Hill Education. 2007. P. 484 DOI: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/i5a6J5_Analysis_for_Financial_Management_10th.pdf

Омельченко О.В., старший викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницький інститут Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5121-0222>
Дорош О.С., магістрант
спеціальності «Менеджмент»
Вінницький інститут Університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-33-6>

ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ПЛАНУВАННЯ ЯК НАСЛІДОК УСПІШНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ НА ПрАТ «ПЛЕМЗАВОД «ЛІТИНСЬКИЙ»

IMPROVING THE QUALITY OF PLANNING AS A RESULT OF SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF SELF-MANAGEMENT AT PJSC «LITINSKY STUD FARM»

Анотація. Ця стаття досліджує значення самоменеджменту як ключового чинника покращення якості планування на ПрАТ «Племзавод «Літинський». У роботі розглянуто основні аспекти самоменеджменту, такі як постановка цілей, планування, організація, контроль і самомотивація, а також їх вплив на підвищення ефективності управлінських процесів. Дослідження акцентує увагу на важливості інтеграції сучасних підходів до самоменеджменту в діяльність підприємства для раціонального використання ресурсів, оптимізації робочих процесів та зменшення операційних витрат. Стаття пропонує практичні рекомендації щодо впровадження системи самоменеджменту на підприємстві як інструменту для забезпечення його сталого розвитку та зміцнення конкурентних позицій.

Ключові слова: самоменеджмент, планування, управління часом, ефективність, підприємство, оптимізація процесів, мотивація, конкурентоспроможність.